

Yayın Geliş Tarihi: 03.05.2018
Yayına Kabul Tarihi: 17.10.2018
Online Yayın Tarihi: 26.12.2018
<http://dx.doi.org/10.16953/deusosbil.420833>

Dokuz Eylül Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi
Cilt: 20, Sayı: 4, Yıl: 2018, Sayfa: 665-690
ISSN: 1302-3284 E-ISSN: 1308-0911

Araştırma Makalesi

ORMAN, KÖYLÜ VE DEVLET: ORMANDAN FAYDALANMA, KORUMA VE ORMAN SUÇLARI BAĞLAMINDA ORMAN KÖYLÜSÜ VE DEVLET İLİŞKİLERİ¹

Abdurrahman YILMAZ*

Öz

Türkiye’de 22.661 adet orman köyünde 7 milyondan fazla insan yaşamaktadır. Bu köylerle ilgili en temel mesele söz konusu orman köylerinin büyük bir bölümünün Türkiye’nin en yoksul gelir dilimi arasında yer almasıdır. Zengin bir bitki örtüsü ile çevrili olmaları nedeniyle dışarıdan bakıldığında oldukça cazip görünen bu köyler, ormanın gerek tarım alanları gerekse de hayvancılığın temeli olan meralar anlamında oluşturduğu kısıtlılıklar nedeniyle, geçim kaynakları bakımından dezavantajlı bir durumdadır. Orman köylerini konu alan bir araştırma üzerinde şekillenen bu makalede, ormanın köylü ve devlet arasında nasıl paylaşıldığı ya da nasıl bir egemenlik alanı olarak görüldüğü konusuna odaklanılmıştır. Makalede devlet köylü ilişkileri; ormanların mülkiyeti, korunması ve ormanlardan faydalanma bağlamında önce tarihi perspektifte ve yasal bir çerçevede, ardından da yakın zamanda yapılan antropolojik bir alan çalışmasının bulguları bağlamında ele alınmıştır.

Anahtar Kelimeler: Orman, Orman Köyleri, Orman Köylüleri, Orman Mevzuatı.

Bu makale için önerilen kaynak gösterimi (APA 6. Sürüm):

Yılmaz, A. (2018). Orman, köylü ve devlet: Ormandan faydalanma, koruma ve orman suçları bağlamında orman köylüsü ve devlet ilişkileri. *Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 20 (4), 665-690.

¹ Bu makale, TÜBİTAK tarafından SOBAG-1001 kapsamında 114K125 Proje Numarası ile desteklenen ve 2014-2017 yılları arasında gerçekleştirilen “Türkiye’de Orman Köyleri Üzerine Sosyal Antropolojik Araştırma”dan elde edilen verilere dayanmaktadır.

* Dr. Öğr. Üyesi, Beykent Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Sosyoloji (İng) Bölümü, ORCID: 0000-0001-5964-5944, ayilmazz@hotmail.com

FOREST, VILLAGERS AND STATE: THE RELATIONSHIP BETWEEN THE STATE AND FOREST VILLAGERS IN THE CONTEXT OF FOREST UTILIZATION, PROTECTION AND FOREST CRIMES²

Abstract

According to data from 2016, more than 7 million people are living in 22 661 forest villages in Turkey. The main issue related to this villages is that most of these villages are among the poorest in Turkey. Surrounded by a rich vegetation and seems attractive from the outsider's point of view, these villages are disadvantaged in terms of their livelihoods due to the constraints of the forests, both in terms of agriculture and native ranges which is the basis of animal husbandry. This article is based on a research on the state of forest villages in Turkey, and focuses on how the forest is shared between peasants and the state or it is perceived as a domain of sovereignty. In the article the state - forest villagers relations were discussed under the context of utilization, protection and ownership of the forests firstly in the historical perspective and in a legal framework, then in the context of the findings of a very recent anthropological field study.

Keywords: Forest, Forest Villages, Forest Villagers, Regulations on Forest.

GİRİŞ

Günümüzde Dünyada 1.6 milyar insan yaşamını ormana bağlı olarak sürdürmektedir. Bunun yanında, ormanlar dünyadaki hayvan, böcek ve bitki varlığının %80'inden fazlasına ev sahipliği yapmaktadır (UN, 2017). Ormanlar, hem ekonomik değerleri hem de insan sağlığı ve doğal hayat açısından önemleri nedeniyle vazgeçilmez doğal kaynaklardır. Bu doğal kaynaklar, kıymetli oluşları ve yenilenebilir hammadde olarak algılanmalarına vurgu anlamında, İsveç'te "yeşil altın" olarak da kabul edilmektedir (Norberg, 2009:3). Ormanların söz konusu çok yönlü faydaları, "kolektif" ya da "kamusal" fayda olarak da nitelendirilmektedir (Ünal, 2003:2). Söz konusu kolektif/kamusal yararlar kısaca: erozyonla mücadele bir başka deyişle toprak varlığının korunması, iklim değişikliklerinin olumsuz etkilerinin azaltılması, oksijen üretimi sayesinde sağlıklı yaşam koşullarının oluşturulması ve ekolojik dengenin sağlanması olarak sıralanabilir.

Ormanların bu çok yönlü faydaları zaman içerisinde ormanı kimin daha iyi koruyacağı tartışmasını da beraberinde getirmiştir. Fransız Devrimi'nin gerçekleştiği dönemde Almanya'da, toplumun müşterek yararını en iyi devletin koruyabileceği fikrinden hareketle ormanlar kamu alanları olarak görülmüş, İngiltere'de ise politikacıların kısa vadeli çıkarlara göre hareket edebileceği, oysa toplumun çocuklarının ve torunlarının geleceği için bu tür kısa vadeli çıkarlardan kaçınacakları, haliyle ormanları en iyi halkın koruyacağı düşüncesi hakim olmuştur

² This article is based on the data obtained from an anthropological research titled "Social Anthropological Research on Forest Villages in Turkey" carried out between 2014-2017, sponsored by Scientific and Technological Research Council of Turkey (TÜBİTAK, SOBAG Project Number 114K125).

(Radkau, 2008:140 aktaran Gürsoy vd. 2017:8). Avrupa’da orman üzerinde hak sahipliği tartışmaları, farklı gruplar (aristokrasi, krallar, köylüler ve kilise) arasında karşılıklı suçlamalara yol açmıştır. Hatta 1525 köylü ayaklanmasının sebepleri arasında koruluk ve ormanlık alanların mülkiyeti sorununun da yer aldığı belirtilmektedir (Gürsoy vd. 2017:8)

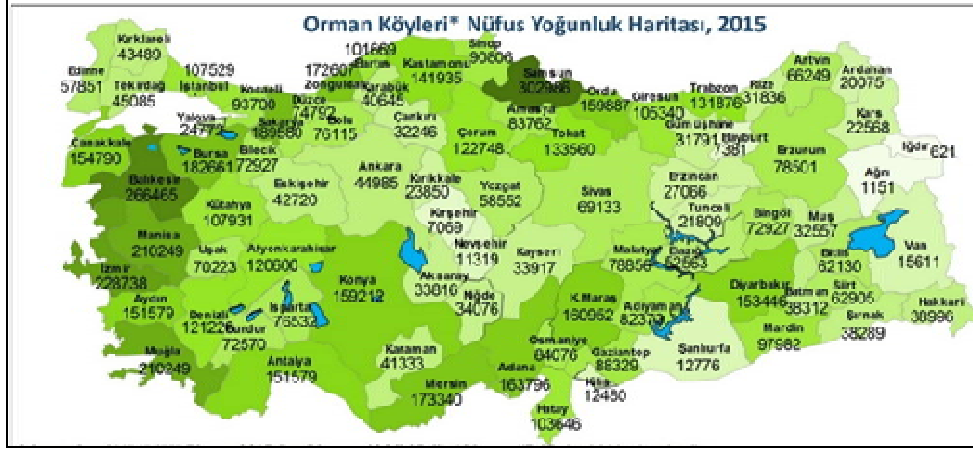
Ormanların belirli bir yasaya dayanarak korunması ya da halkın kullanımını sınırlandırılması Tanzimat Fermanı’nın (1839) ilanından sonraki yıllarda başlamıştır. O yıllardan bu yana Türkiye’deki ormanlar, bazen devletleştirilmiş, ara ara halkın kullanımına açılmış ama ardından tekrar getirilen yasaklamalarla genelde halkın, özelde ise orman köylülerinin istifadesi sınırlandırılmıştır. Devletle orman köylüleri arasındaki ormanı sahiplenme ve ormandan faydalanma temelindeki itilaf, iç göçlerle köy nüfusunun azalmasına rağmen, günümüzde de devam etmektedir. Bu makalede, orman köylüleri ile devlet arasındaki söz konusu ilişkinin, ormandan faydalanma, ormanı koruma ve orman suçlarının algılanışı bağlamında ve TÜBİTAK tarafından desteklenen “Türkiye’de Orman Köylüleri Üzerine Sosyal Antropolojik Araştırma” başlıklı proje verileri özelinde incelenerek aktarılması amaçlanmaktadır.³

ORMAN VE ORMAN KÖYÜ

Ağaç türlerinin coğrafyalara göre farklılık göstermesinin yanı sıra gerek üretim-tüketim, gerek inanç ve gerekse de çevre ile ilişki anlamında kültürlerin orman ile farklı bir ilişki içerisinde olması, farklı orman tanımlarının ortaya çıkmasına neden olmuştur. Tanımsal çeşitliliği arttıran bir diğer etken de ormanın hukuk, ekonomi, sosyal yaşantı, doğal hayat ve ekoloji gibi farklı alanlarda ele alınması olmuştur. Ekoloji ormanda bulunan hayvan, bitki ve ağaç çeşitleri ile toprağın ve suyun niteliğine göre ormanı tanımlarken; hukuk bilimi ormanı ceza hukuku ya da mülkiyet anlamında, ekonomi bilimi ise bir hammadde olarak ele almaktadır. Tanımsal çeşitliliğin zenginliğine vurgu yapan Lund (2014:2), internetteki orman tanımlarından yola çıkarak idari, örtü, kullanım ve arazi kabiliyeti (ekosistem, ekolojik vb.) gibi dört alanda toplam 1.597 orman tanımı bulunduğunu iddia etmektedir.

---

³ TÜBİTAK SOBAG 1001 – Proje No 114K125

Harita 1: Orman köyleri nüfus yoğunluk haritası

Kaynak: Orman Genel Müdürlüğü verilerinden derlenmiştir, <https://www.ogm.gov.tr/ekutuphane/Sayfalar/Istatistikler.aspx>, erişim 11.06.2017

BM Gıda ve Tarım Örgütü (FAO, *Food and Agriculture Organization of UN*) gibi uluslararası örgütler orman tanımı için toplam alan, minimum ağaç boyu ve tepe kapalılık oranı gibi üç değişkenden faydalanır. FAO'ya göre minimum 5 metre yüksekliğindeki ya da 5 metreye ulaşabilecek yetkinlikteki ağaçlardan oluşan, asgari % 10 tepe kapalılığına sahip asgari 0,5 Hektarlık alana sahip yerler orman olarak tanımlanmaktadır (FAO, 2012:3)⁴. Orman tanımlarının fazlalığını, orman ve orman ekosistemi ile insanın ormanla ilişkisinin çeşitliliğinin bir göstergesi olduğunu savunan Biyolojik Çeşitlilik Sözleşmesi (CBD, *Convention on Biological Diversity*) de FAO'nun tanımını kullanmaktadır (CBD, 2014). Birleşmiş Milletler İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi'ne (UNFCCC, *UN Framework Convention on Climate Change*) göre ise, orman asgari 2-5 metre boya ulaşabilecek ağaçlardan oluşan, % 10-30 tepe kapalılığına sahip minimum 0.05-1.0 hektarlık alandır (UNFCCC, 2002:58).

Dünya'da olduğu gibi Türkiye'de de kullanıldığı yere göre farklı orman tanımları bulunmaktadır. Orman ekolojisi açısından orman "Geniş bir alanda, kendisine özgü bir iklim yaratabilen, belirli bir yükseklik, yapı ve sıklıktaki ağaçların, ağaççık, çalı ve otsu bitkiler, yosun, eğrelti ve mantarlar, toprak altında ve üstünde yaşayan mikroorganizmalar, çeşitli böcek, hayvan ve kuşlarla toprağın birlikte oluşturduğu hayat birliği" olarak tanımlanmaktadır (Kayacık ve Aytuğ, 1979:1 aktaran Sevgi, 2013:61-62). Orman Genel Müdürlüğü tarafından yayınlanan Türkiye Orman Varlığı'nda da aynı tanıma yer verilirken, yine aynı kurum tarafından yayınlanan Ormancılık İstatistikleri'nin giriş bölümünde ise orman; "Uygun yetiştirme muhitlerinde doğal ömürleri süresi içerisinde 5 metreden

⁴ FAO'nun bu tanımı, tarım alanlarını ve şehir ormanlarını, parkları, meyve bahçelerini kapsamamaktadır.

fazla boy yapabilen orman ağaçlarının bulunduğu ekosistem” olarak tanımlanmaktadır (OGM, 2014a:5; OGM, 2012:XII). Yasal sorumluluklar ve yaptırımlar açısından geçerli olan orman tanımı ise 6831 sayılı Orman Kanunu’nun birinci maddesinde belirtilmiştir. Yasa, genel hatlarıyla ormanı tanımlamanın ardından, nerelerin orman olmadığını belirtmekte, böylece orman olarak sayılmayan yerlerin dışındaki alanların tamamının orman statüsünde olduğu vurgulanmaktadır. Buna göre; “Tabii olarak yetişen veya emekle yetiştirilen ağaç ve ağaççık toplulukları yerleriyle birlikte orman sayılır.”⁵

Orman köyü olarak nitelendirilen köyler, diğer köylerle müşterek özellikler taşımakla birlikte, coğrafi anlamda ve geçim kaynakları anlamında diğer köylerden farklılık göstermektedir. Bu farklılığın temelinde ise bu köylerin, yasalarla çok sıkı korunan ormanlarla çevrili olması gelmektedir. Ormanlar bu köylüler için bir yerde farklı ürünlerinden yararlanılacak bir kaynak, diğer yanda ise tarlalarını ve hayvan otlatma alanlarını sınırlayan bir engel anlamını taşımaktadır. Türkiye’de 2016 yılı rakamlarına göre 22.661 adet orman köyünde toplam 7.114.577 nüfus yaşamaktadır (OGM, 2016). Ayrıca, yeni düzenlemelerle⁶ bazı orman köyleri, köy olarak nitelendirilmekten çıkarılarak “mahalle” olarak adlandırılmışlar ve orman köyü olmanın bazı imtiyazlı durumlarından mahrum kalmışlardır.

---

⁵ Orman Kanunu’nun birinci maddesine göre orman sayılmayan yerler şunlardır: Sazlıklar, Step nebatlarıyla örtülü yerler, her çeşit dikenlikler, parklar, şehir mezarlıklarıyla kasaba ve köylerin hudutları içerisinde bulunan eski (kadim) mezarlıklardaki ağaç ve ağaçlıklarla örtülü yerler, sahipli arazide bulunan ve civarındaki ormanlarda tabii olarak yetişmeyen ağaç ve ağaççık nevelerinin bulunduğu yerler, orman sınırları içinde veya bitişiğinde tapulu, orman sınırları dışında ise her türlü tasarruf belgeleriyle özel mülkiyette bulunan ve tarım arazisi olarak kullanılan, dağmık veya yer yer küme ve sıra halinde ki her nevi ağaç ve ağaççıklarla örtülü yerler, orman sınırları dışında olup, yüzölçümü üç hektarı aşmayan sahipli arazideki her nevi ağaç ve ağaççıklarla örtülü yerler, orman sınırları içinde veya bitişiğinde tapulu, orman sınırları dışında ise her türlü tasarruf belgeleri ile özel mülkiyette bulunan ve muhitin hususiyetlerine göre yetişmiş veya yetiştirilecek olan fıstık çamlıkları ve palamut meşelikleri dahil olmak üzere her nevi meyveli ağaç ve ağaççıklar, sahipli arazideki aşılı ve aşısız zeytinliklerle, özel kanunu gereğince Devlet Ormanlarından tefrik edilmiş ve imar, ıslah ve temlik şartları yerine getirilmiş bulunan yabani zeytinlikler ile 9/7/1956 tarih ve 6777 sayılı Kanunda tasrih edilen yabani veya aşılınmış fıstıklık, sakızlık ve harnupluklar, funda veya makilerle örtülü orman ve toprak muhafaza karakteri taşımayan yerler.

⁶ 06.12.2012 tarih ve 6360 sayılı “13 İLde Büyükşehir Belediyesi ve 26 İlçe Kurulması ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnemelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun” ile Büyükşehir Belediyesine bağlı köy statüsünde olan yerleşim yerleri mahalleye dönüştürülmüştür.

ORMAN, KÖYLÜ VE DEVLET: TARİHSEL PERSPEKTİF

Türkiye’de ormancılığın bilimsel esaslarda ve hukuksal bir çerçevede, koruyucu ve sınırlayıcı bir içerikle ele alınmaya başlaması 1800’lü yılların ikinci yarısına rastlamaktadır. 1839’da Tanzimat Fermanı’nın ilanının ardından, başta ticaret ve ceza hukuku olmak üzere çeşitli alanlarda “kanunlaştırmalar” yapılmıştır (Berkes, 2008:220-222). Ormancılık alanında yapılan düzenlemeler, bazı tanımlama, gruplandırma ve halk açısından bir takım sınırlamaları da beraberinde getirmiştir. Bu çerçevede, 1841 yılında kesilecek ormanlardan vergi alınması kabul edilmiş ve 1851 yılında orman muhafaza kadrosu hazırlanmıştır (Cin, 1978:314). Takip eden yıllarda, ticari değeri gittikçe artan ormanların “usûl-i cedîde ve muntazâmaya rabtı için” yurtdışından davet edilen Fransız Louis Tassi ve Aleksandre Estern ile kontrat imzalanmıştır (Koç, 2005:234). 1856 yılında çalışmalarına başlayan Tassi ve Estern: 1858 yılında Orman Mektebi’nin açılmasına⁷, 1858 yılında çıkarılan Arazi Kanunnamesi’nin ormancılık alanında yetersiz kalması nedeniyle 1861 yılında nizamnameye ek olarak 68 maddeden oluşan bir lahika çıkarılmasına ve ardından bu lahikaya “miri orman ürünlerinin iç ve dış piyasada değerlendirme esaslarını belirleyen” teknik bir metnin eklenmesine öncülük etmişlerdir (Koç, 2005:234-235; Akgür, 1974:123). Bu düzenlemeler 13 Ocak 1870 (Hicri 11 Şevval 1286) yılında ilan edilen 52 maddeden oluşan Orman Nizamnamesi’nin alt yapısını oluşturmuştur. Orman Nizam

Tablo 1: Orman Nizamnamesi Öncesi ve Sonrası Orman Türleri

Nizamname Öncesi	Nizamname Sonrası
Devletin askeri ihtiyaçlarını karşıladığı orman ve korular	Doğrudan doğruya devlete ait miri ormanlar
Saray ahurlarına tahsis edilmiş ormanlar (İstabl-ı Âmire)	Vakıflara ait ormanlar
Hanedan mensuplarının avlanmalarına ayrılmış orman ve korular	Kasaba ve köylere mahsus baltalıklar
Tekke ve zaviyelere tahsis edilmiş koru ve baltalıklar	Şahıslara ait ormanlar
Kasaba ve köylere ayrılmış baltalık ve korular	
Cibâl-i Mübaha orman ve korular (devlete, şahıslara ya da vakıflara ait olmayan halkın kullanımına açık ya da mübah ormanlar)	

Kaynak: Koç, 2005:236-240.

Yukarıda da belirtildiği üzere önceden altı gruba ayrılan ormanları dört ana grupta⁸ toplayan Orman Nizamnamesi, halkın sınırlama olmadan ormandan faydalanmasına imkân veren cibâl-i mübaha⁹ adı verilen orman kategorisine son

⁷ Orman mektebinin açılış tarihi ile ilgili olarak ayrıntılı bir tartışma için bkz. Akgür, 1974.

⁸ Nizamname’nin ilk maddesinde ormanlar dört gruba ayrılmış olmakla birlikte, dördüncü grupta yer alan şahıslara ait ormanlar Nizamname’nin kapsamı dışında tutulmuştur.

⁹ Cibâl-i mübaha ise herkesin kullanımına açık olan dağlar anlamında kullanılmaktadır.

vermesi açısından önemlidir (bkz. Tablo 1). Cibâl-i mübaha ormanları Arazi Kanunnamesi'nin 104. Maddesinde şu şekilde tanımlanmaktadır:

“Madde 104 – Minelkadim ahaliye mahsus kuru ve ormanlardan olmayıp cibali mubahadan addolunan dağlardan ve balkanlardan herkes odun ve kereste katedebilip yekdiğer müdahale edemez ve bunlardan husule gelen giyahtan ve kat olunan eşcardan öşür alınmaz ve bu makule cibali mubaheden bir miktarı bilifraz müstakillen veya müştereken kuru ittihaz olunmak üzere memuru tarafından kimseye batapu tasarruf ettirilmez.” (Maden İşleri Genel Müdürlüğü, 2017).

Bu madde ile tanımlanan “Cibal-i mübaha” ormanları, tüm halkın ortak istifadesine açık olan ormanları nitelemektedir. Koç'a (2005:240) göre “Cibal-i mübaha” kavramı, ekonomik ve dini olmak üzere iki gerekçeye dayanmaktadır: “Ekonomik gerekçede halkın refahını arttırmak konusunda yan geçim alanları yaratma isteği ön plandaydı. Dini gerekçeye ise ot, su ve ateşe nâsın [insanların] ortak olduğu yönündeki İslami anlayış yön verirdi.” Birben'e göre (2009:400) kökeni dini olmakla birlikte, bu anlayışın resmi temeli “Su, ot ve ateş mubahtır. Nas [insanlar] bu üç şeyde şürekâdır [ortaktır]” hükmünü taşıyan Mecelle'nin 1234. maddesidir. Yine Mecelle'ye göre mubah olan şeylerden herkesin faydalanabileceği (md. 1254) ve mubah olan şeyi alan ya da ele geçirenin engellenemeyeceği belirtilmektedir (Birben, 2009:400). Bu kategorideki ormanlar bir yandan Mecelle'nin anılan hükmü gereğince halkın sınırsız bir şekilde kullanımına açıkken, diğer yandan yine Mecelle'nin 26. Maddesinde yer alan “zarar-ı amm-ı def için zarar-ı has ihtiyar olunur¹⁰” hükmüne göre de bir şekilde korunmaktadır (Cin, 1978:317). Burada temel nokta, kişilerin ormandan ihtiyaçları kadar faydalanırken ormana zarar vermemesidir.

Orman Nizamnamesi ile her ne kadar “Cibal-i mübaha” gibi halkın kullanımına tamamen açık olan bir orman kategorisi kaldırılırken, Nizamname'nin beşinci maddesi ile halkın mimari, zirai ve yakacak olarak ihtiyaç duyacağı ağacı miri ormanlardan ücretsiz olarak temin etmelerine olanak sağlanmaya devam edilmiştir (Koç, 2005:242). Diker'e (1947:26) göre, bu durum “İmparatorluğun dini ve dünyevi olan karakteri icabı idi. Bununla [Cibâl-i mübaha kaldırılıp, Nizamname'nin beşinci maddesi ile serbest ve parasız kullanım hakkı tanınarak] bir taraftan Cibâl Mübahanın kaldırılmış olmasının halkdaki reaksiyonu önleniyor diğer taraftan bir zekâtı küfüv ödenmiş olmakla şeriat ahkâmına uygun hareket edilmiş bulunuyordu”.

Nizamname'nin temel sorunlarından birisi devlete ait miri ormanların tespiti olmuştur. Nizamname ile çözülemeyen bu sorun önce, 19 Şubat 1876 tarihinde yayınlanan talimatla bir komisyon oluşturularak çözülmeye çalışılmıştır. Bu yöndeki anlaşmazlıklar uzun yıllar devam etmiş, nihayetinde Temyiz Mahkemesi 1 Ekim 1914 yılında aldığı “...alel umum ormanlar hilafi sabit

¹⁰ Kamu zararını önlemek için kişisel çıkarlar feda edilebilir.

oluncaya kadar miri ormanı addolunur” yönündeki kararıyla aidiyeti ile ilgili kesin bir karara varılamayan ormanlar aksi ispat edilene kadar Devlete ait miri orman olarak kabul edilmiştir (Köprülü, 1950: 246). Aslında devletleştirme olan bu adım, Cibal-i mübahanın kaldırılmasının ardından, ormanın kullanımı ve hak sahipliğinde halkla devleti karşı karşıya getiren ikinci bir düzenleme olmuştur.

Köylülerin ormandan faydalanmasını kısıtlayan bu hükümlere karşı, Türkiye Büyük Millet Meclisi’nin Kurtuluş Savaşı döneminde kabul ettiği, 11 Ekim 1920 tarihinde yasalaşan 39 sayılı “Baltalık Kanunu” ile köylülere 18’er dönümlük baltalık orman tahsis edilmiştir. Kurtuluş Savaşı’nın hemen başında kabul edilen “Baltalık Kanunu”, ciddi bir şekilde orman tahribine neden olduğu gerekçesiyle savaşın sonunda, Cumhuriyet’in ilanından hemen sonra, 1924 yılında çıkarılan 484 sayılı “Devlet Ormanlarından Köylülerin İntifa Hakkı Kanunu” ile yürürlükten kaldırılarak köylülerin ormandan istifadesi tekrar sınırlandırılmıştır.

Cumhuriyet döneminde yerli ve yabancı uzmanlarla ülkenin orman varlığı tespit edilmeye çalışılmış ve nihayetinde modern anlamda ilk orman kanunu olan “3116 sayılı Orman Kanunu” 8 Şubat 1937 yılında kabul edilmiştir. Kanun, ülkedeki orman varlığının olması gerekenin altında olduğu, mevcut orman varlığının ülke geneline dengesiz dağıldığı ve ormanların özel kişiler eliyle işletilmesinin ormana zarar verdiği anlayışı çerçevesinde çıkarılmıştı. Bu nedenle kanun, ormanların devlet mülkiyetine alınması (Devlet ormanlarının içinde ve bitişiğindeki ormanlık alanların kamulaştırılması), devlet tarafından işletilmesi ve devamlılık olmak üzere üç temel prensip üzerine inşa edilmiştir (Ayanoğlu, 1995:54).

3116 sayılı Orman Kanunu’nun kabul edildiği 1937 yılında, kanunun tatbikine yönelik önemli iki kanun daha çıkarılmıştır: 3204 sayılı “Orman Umum Müdürlüğü Teşkilat Kanunu” ve 3157 Sayılı “Orman Koruma Teşkilatı Kanunu”. 3204 sayılı kanunla 1839 yılında kurulan ormancılık örgütü genel müdürlük düzeyinde bir tüzel kişiliğe kavuşmuş, kurumun tüm ülkede teşkilatlanarak yaygın bir ormancılık örgütüne dönüşmesi hedeflenmiştir. 3157 sayılı kanun ile ise ormanların “orman koruma kıtaları” adı verilen kolluk kuvvetleri tarafından korunması planlanmıştır.

Yukarıda da belirtildiği üzere 3116 sayılı kanunun en önemli hükümlerinden birisi Devlet ormanlarının içinde ve bitişiğindeki ormanlık alanların kamulaştırılması olmuştur. Ne var ki bu hüküm, teşkilatlanma (personel) yetersizliği ve gerekli paranın temin edilememesinin yanı sıra yargıya umulanın çok ötesinde özel mülkiyet iddiasının taşınması nedeni ile uygulanamamıştır (Ayanoğlu,1995:54; Ayaz, 2010:190). Yasa ile iki yıl içinde kamulaştırılması öngörülen yaklaşık 543.200 hektar alandan ancak 28.839 hektarı kamulaştırılabilmektedir (Ayaz, 2010:190). Orman Kanunu’nun bu yöndeki başarısızlığı 1945 yılında kabul edilen 4785 sayılı “Orman Kanununa Bazı Hükümler Eklenmesine ve Bu Kanunun Birinci Maddesinde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun” ile giderilmeye çalışılmıştır. Söz konusu kanunun “Bu

kanunun yürürlüğe girdiği tarihte var olan gerçek veya tüzel özel kişilere, vakıflara ve köy, belediye, özel idare kamu tüzel kişiliklerine ilişkin bütün ormanlar bu kanun gereğince devletleştirilmiştir. Bu ormanlar hiç bir işlem ve bildirime lüzum olmaksızın Devlete geçer.” şeklindeki birinci maddesi ile bir kaç istisna dışında tüm ormanlar devletleştirilmiştir. Kanunun halkın yüzyıllara dayanan ormandan faydalanma geleneğini bir çırpıda sonlandırması bir yana, istimlak değerlerinin belirlenmesinde altı yıl önceki (1939 yılı) arazi vergisini esas alması ciddi tepkilere neden olmuş, hatta bir iddiaya göre halk “kendi ormanını yakma yoluna gitmiştir” (Ayanoğlu, 1995:54).

Ormanların devletleştirilmesine karşı oluşan halk tepkisinin yanı sıra, Demokrat Parti'nin yeni kurulmasına rağmen 1946 seçimlerinde önemli sayıda milletvekili çıkarması, Cumhuriyet Halk Partisi'nin elinde bulundurduğu hükümeti, 24 Mayıs 1950'de yapılacak seçimlerinden hemen önce geri adım atmaya yöneltmiştir. Böylece seçimden tam iki ay önce 24 Mart 1950'de kabul edilen 5658 sayılı “Orman Kanuna Bazı Maddeler Eklenmesine ve Bu Kanunun Birinci Maddesinde Değişiklik Yapılmasına Dair Olan Kanuna Ek Kanun” ile 1945 yılında devletleştirilen ormanlar sahiplerine iade edilmiştir. Bunun yanında aynı gün kabul edilen 5653 sayılı “Orman Kanununun Bazı Maddelerinin Değiştirilmesine ve Bu Kanuna Bazı Maddeler Eklenmesine Dair Kanun” ile 3116 sayılı Orman Kanunu'nun 35 maddesi de değiştirilmiştir. Nihayetinde, 31 Ağustos 1956 tarihinde kabul edilen 6831 sayılı Orman Kanunu'nun 117. Maddesi ile 1937 tarihli 3116 sayılı Orman Kanunu ve 1950 tarihli 5653 sayılı kanun yürürlükten kaldırılmıştır. Yeni kanunla muhafaza ormanlarının yanında milli park kavramına da yer verilmiş ve orman köylülerinin kalkındırılması ve gerektiğinde taşınması hükümleri de benimsenmiştir.

1961 Anayasası ile orman anayasa maddeleri ile koruma altına alınmaya çalışılmış ve Anayasası'nın 131'inci maddesi ile;

- Bütün ormanların gözetiminin Devlete ait olduğu,
- Devlet ormanlarının mülkiyeti, yönetimi ve işletilmesinin özel kişilere devrolunamayacağı,
- Devlet ormanlarının zamanaşımıyla mülk edinilemeyeceği ve kamu yararı dışında irtifak hakkına konu olamayacağı,
- Orman içinde veya hemen yakınında yaşayan halkın kalkındırılmasına çalışılacağı, gerektiğinde bu köylerin başka bir yere taşınabileceği,
- Orman sınırlarında hiçbir şekilde daraltma yapılamayacağı, yanan ormanların yerinde yeni orman yetiştirileceği ve bu yerlerde başka çeşit tarım ve hayvancılık yapılamayacağı,
- Ormanların tahribedilmesine yol açan hiçbir siyasî propaganda yapılamayacağı hükümleri getirilmiştir.

Anayasa'nın "Ormanların ve Orman Köylüsünün Korunması, Ormanların Geliştirilmesi" başlıklı bu maddesi, 17.4.1970 tarihinde 1255 sayılı Kanunla değiştirilerek Anayasa'nın kabulünden önce orman vasfını kaybetmiş olan yerler orman alanı dışına çıkarılmıştır. 1982 Anayasası ile de ormanlara zarar verebilecek hiçbir faaliyet ve eyleme müsaade edilemeyeceği ve orman suçları ile ilgili genel ve özel af çıkarılmayacağı hükümlerine yer verildi (Md.169). Ayrıca, Anayasa'da orman köylülerinin kalkındırılması için gerekli tedbirlerin alınması ve orman içinde kalmış köylülerin orman vasfını yitirmiş yerlere nakli ile ilgili hükümler de yer aldı (Md. 170). Yakın zamanda ormanlarla ilgili en önemli yasal düzenleme ise kamuoyunda "2/B Yasası" olarak bilinen "Orman Köylülerinin Kalkınmalarının Desteklenmesi ve Hazine Adına Orman Sınırları Dışına Çıkarılan Yerlerin Değerlendirilmesi ile Hazineye Ait Tarım Arazilerinin Satışı Hakkında Kanun (19 Nisan 2012)" olmuştur. Söz konusu kanun, "Orman vasfını yitirdiği" belirtilen yerlerin oluşturulan komisyon tarafından belirlenen fiyat üzerinden satışını öngörmektedir (Bkz. Tablo 2).

Tablo 2: Tarihi süreçte orman mevzuatı

S. Nu.	Tarih	Mevzuat/Düzenleme
1	1841	Kesilecek ormanlardan vergi alınması kabul edildi (Cin, 1978:314).
2	1851	Orman muhafaza kadrosu hazırlandı (Cin, 1978:314).
3	1858	Arazi Kanunnamesi çıkarıldı.
4	1861	Arazi Kanunnamesi'ne ek olarak 68 maddeden oluşan bir lahika (Ek) çıkarıldı. Ardından bu lahikaya "miri orman ürünlerinin iç ve dış piyasada değerlendirme esaslarını belirleyen" teknik bir metin ilave edildi (Koç, 2005:234-235; Akgür, 1974:123).
5	13 Ocak 1870	Orman Nizamnamesi kabul edildi.
6	19 Şubat 1876	Orman Nizamnamesi'nin birinci kısmını teşkil eden devlete ait ormanların tespiti amacıyla talimat yayınlandı (Koç, 2005:246).
7	1 Ekim 1914	Temyiz Mahkemesi orman mülkiyeti ile ilgili "...alel umum ormanlar hilafı sabit oluncaya kadar miri ormanı addolunur" yönündeki kararı aldı. Buna göre aidiyeti ile ilgili kesin bir karara varılmayan ormanlar aksi ispat edilene kadar Devlete ait miri orman olarak kabul edildi (Köprülü, 1950: 246).
8	1917	"Ormanların Usulü İdare-i Fenniyeleri Hakkında Kanun" kabul edildi. Kanunla "Ormandan faydalanmanın süreklilik prensibine ve Orman İşletme Planları'na [Amenajman Planları] göre yapılması" temelinde ormanların işletme planlarının yapılmasına ilişkin esasları belirlendi (Ülgen ve Zeydanlı, 2008:3-4).
9	11 Ekim 1920	"Baltalık Kanunu" kabul edildi. Kanunla köylülere 18'er dönümlük baltalık orman tahsis edildi.
10	1924	"Devlet Ormanlarından Köylülerin İntifa Hakkı Kanunu" kabul edildi. Kanunla köylülerin ormandan faydalanmasının sınırlandırılması amaçlandı (Ayanoğlu, 1995:53).
11	1924	"Türkiye'de Mevcut Bilumum Ormanların Fenni Usulü İdare ve İşletmeleri Hakkında Kanun" kabul edildi. Bu kanunun yürürlüğe girmesi ile 1917 yılında kabul edilen "Ormanların Usulü İdare-i Fenniyeleri Hakkında Kanun" yürürlükten kaldırıldı (Ülgen ve Zeydanlı, 2008:4).

12	8 Şubat 1937	3116 sayılı Orman Kanunu kabul edildi. kanun, ormanların devlet mülkiyetine alınması (Devlet ormanlarının içinde ve bitişiğindeki ormanlık alanların kamulaştırılması), devlet tarafından işletilmesi ve devamlılık olmak üzere üç temel prensip üzerine inşa edilmiştir (Ayanoğlu, 1995:54)
13	1937	“Orman Umum Müdürlüğü Teşkilat Kanunu” çıkarıldı. Kanunla 1839 yılında kurulan ormancılık örgütü genel müdürlük düzeyinde bir tüzel kişiliğe kavuşturuldu.
14	1937	“Orman Koruma Teşkilatı Kanunu” kabul edildi. Kanunla ormanların “orman koruma kıtaları” adı verilen kolluk kuvvetleri tarafından korunması planlanmıştır.
15	1945	“Orman Kanununa Bazı Hükümler Eklenmesine ve Bu Kanunun Birinci Maddesinde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun” kabul edildi. Kanunun yürürlüğe girdiği tarihte var olan gerçek veya tüzel özel kişilere, vakıflara ve köy, belediye, özel idare kamu tüzel kişiliklerine ilişkin bütün ormanlar devletleştirilmiştir.
16	24 Mart 1950	“Orman Kanununa Bazı Maddeler Eklenmesine ve Bu Kanunun Birinci Maddesinde Değişiklik Yapılmasına Dair Olan Kanuna Ek Kanun” kabul edildi. Kanunla 1945 yılında devleştirilen ormanlar sahiplerine iade edilmiştir.
17	24 Mart 1950	“Orman Kanununun Bazı Maddelerinin Değiştirilmesine ve Bu Kanuna Bazı Maddeler Eklenmesine Dair Kanun” kabul edildi. Kanunla 3116 sayılı Orman Kanunu'nun toplam 35 maddesi değiştirildi.
18	31 Ağustos 1956	6831 sayılı Orman Kanunu kabul edildi. 3116 sayılı Orman Kanunu ve müteakip dönemlerde yapılan değişiklikler yürürlükten kaldırıldı. Yeni kanunla muhafaza ormanlarının yanında milli park kavramına da yer verildi. Orman köylülerinin kalkındırılması ve gerektiğinde taşınması hükümleri de benimsendi.
19	27 Mayıs 1961	1961 Anayasası Kabul edildi. 131'inci maddesi ile bütün ormanların gözetiminin Devlete ait olduğu, Devlet ormanlarının mülkiyeti, yönetimi ve işletilmesinin özel kişilere devrolunamayacağı vb. hükümlere yer verildi.
20	17 Nisan 1970	“Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın 131 inci maddesinin değiştirilmesine dair Kanun” kabul edildi. Kanunla Anayasa'nın kabulünden önce orman vasfını kaybetmiş olan yerler orman alanı dışına çıkarıldı.
21	7 Kasım 1982	1982 Anayasası kabul edildi. Anayasa'nın 169'uncu maddesinde ormanlara zarar verebilecek hiçbir faaliyet ve eyleme müsaade edilemeyeceği, ormanları yakmak, yok etmek veya daraltmak amacıyla işlenen suçlar için genel ve özel af çıkarılamayacağı hükümlerine yer verildi Anayasa'nın 170'inci maddesi ise orman köylülerinin kalkındırılması için gerekli tedbirlerin alınması ve orman içinde kalmış köylülerin orman vasfını yitirmiş yerlere nakli ile ilgili hükümlere yer verildi.
22	17 Ekim 1983	“Orman Köylülerinin Kalkınmalarının Desteklenmesi Hakkında Kanun” kabul edildi.
23	15 Temmuz.1997	“Orman Köylülerinin Kalkınmalarının Desteklenmesi Hakkında Yönetmelik” kabul edildi.
24	19 Nisan 2012	“Orman Köylülerinin Kalkınmalarının Desteklenmesi Ve Hazine Adına Orman Sınırları Dışına Çıkarılan Yerlerin Değerlendirilmesi İle Hazineye Ait Tarım Arazilerinin Satışı Hakkında Kanun” kabul edildi. Bu kanunla 1983 tarihli “Orman Köylülerinin Kalkınmalarının Desteklenmesi Hakkında Kanun” yürürlükten kaldırıldı. Kamuoyunda 'orman vasfını yitirmiş' 2/B statüsündeki arazilerinin satışını düzenleyen kanun olarak bilinmektedir.
25	13 Haziran 2012	“Orman Köylülerinin Kalkındırılmalarının Desteklenmesi Faaliyetlerine İlişkin Yönetmelik” Orman köylülerine, kooperatiflere ve kooperatif üst kuruluşlarına verilecek kredi ve yardımların kullanım usul ve esaslarını içermektedir.

26	20 Kasım 2012	<p>“Orman Kadastro ve 2/B Uygulama Yönetmeliği”</p> <p>Kamuoyunda 'orman vasfını yitirmiş' 2/B statüsündeki arazilerinin satışını düzenleyen kanun olarak bilinen “Orman Köylülerinin Kalkınmalarının Desteklenmesi Ve Hazine Adına Orman Sınırları Dışına Çıkarılan Yerlerin Değerlendirilmesi İle Hazineye Ait Tarım Arazilerinin Satışı Hakkında Kanun”un uygulamasına yönelik hükümleri içermektedir.</p>
----	---------------	--

Görüleceği üzere gerek Osmanlı Devleti döneminde, gerekse Türkiye Cumhuriyeti döneminde ormanlar Devletle köylüler arasında bir itilaf konusu olagelmıştır. Bu itilafın bir yanında, geçimsel amaçlarla ormandan yakacak, yapacak anlamında faydalanmaya çalışan ve ayrıca tarla açma, konut yapma şeklinde orman arazisine giren köylüler, diğer yanında ise ormanı korumaya ve endüstri anlamında ondan faydalanmaya çalışan devlet yer almaktadır. Köylüler, yaşam alanlarında bulunan ormandan istifade etmeyi en doğal hakları olarak görürken, karşılarında yasal meşruiyete dayanan devleti bulmaktadır.

“ORMAN KÖYLERİ ÜZERİNE ANTROPOLOJİK ARAŞTIRMA”: ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ VE AMACI

Bu makalede sunulan veriler 2014-2017 yılları arasında gerçekleştirilmiş olan “Türkiye’de Orman Köyleri Üzerine Sosyal Antropolojik Araştırma” başlıklı projeye ve bu projeden elde edilen verilere dayanmaktadır¹¹. Söz konusu projenin amacı: Türkiye genelinde mevcut orman kenarı veya orman içi köylerde yaşayan insanlarla orman arasındaki ilişkiyi sosyal kültürel antropolojik açıdan incelemektir. Araştırma ile orman köyleri üzerine hem Türkiye genelinde bir değerlendirme yapmak, hem de bölgeler ve seçilmiş farklı orman köyleri üzerine derinlemesine bilgi sunmak hedeflenmiştir. Araştırmanın öncelikle keşfedici (*explorative*) bir nitelik taşıması, yüz yüze görüşmeler ve yerinde katılımlı gözlemle alan araştırmasına dayalı özgün verilere ulaşılması öngörülmüştür.

Ocak 2015-Eylül 2017 tarihleri arasında yapılan araştırma kapsamında İBBS-NUTS 1 sınıflandırılmasına göre (12 bölge Bkz. Tablo 3) Türkiye genelinde her bölgeden orman köyü olarak nitelendirilmiş bir orman köyü seçilmiş ve köylerin her biri için ayrı olarak belirlenen alan araştırmasını yürüten sosyal bilim öğrencileri ve öğretim üyeleri köylerde yaklaşık üç aya varan antropolojik alan çalışması gerçekleştirmiştir¹². Bu süre zarfında, bursiyerler tarafından katılarak

¹¹ Araştırma ekibi şunlardan oluşmaktadır: Antropolog Prof. Dr. Akile Gürsoy (proje yürütücüsü), Orman Mühendisi ve silvikültür uzmanı Prof. Dr. Cemil Ata, antropologlar Prof. Dr. Yüksel Kırımlı, Dr.Öğr.Üyesi Ebrar Akıncı, Dr.Öğr.Üyesi Abdurrahman Yılmaz, demograf Prof. Dr. Aykut TOROS, tarihçi Dr.Öğr.Üyesi Selçuk Dursun, sosyologlar Dr.Öğr.Üyesi Nihan Bozok ve Dr. Ozan Zeynek.

¹² Projede etnoğrafik köy çalışmaları şu isimler tarafından yapılmıştır: Dr.Öğr.Üyesi Nihan Bozok, Büşra Şahin, Cennet Erdoğan, Emrah Tüncer, Handan Türkeli, Gizem İdrisoğlu, İbrahim Arslan, Pelinsu Çakın, Sena Çenkoğlu, Tangör Tan, Ünsal Uzan, Volkan Kaplan.

gözlem tekniği ile elde edilen verilere dayanarak her köyle ilgili birer etnoğrafik köy raporu yazılmıştır. Ayrıca, her köyde mülakatlar gerçekleştirilmiş, hane halkı ile görüşmeler yapılmıştır. Bu çerçevede 12 köyden toplam 330 hane halkı mülakatı ve hane nüfus tespit formu gerçekleştirilmiştir. Alan çalışmasını yapan bursiyerlerin tespitlerinin yanında proje yöneticisi ve diğer araştırmacılar ile danışmanlar tarafından da köy ziyaretleri yapılmış ve ziyaretler sırasında elde edilen bilgiler rapor haline getirilmiştir.

Etik ilkeler doğrultusunda yapılan değerlendirme sonucu, makalede köy isimlerine yer verilmemesine karar verilmiştir. Bu yöndeki değerlendirmede, görüşme formundaki sorulara verdikleri cevapların köylülerin çıkarlarını zedeleyebileceği ya da bu sorulara verdikleri cevapların niteliği nedeniyle açıklama yapma durumunda kalabilecekleri yahut kendilerinin bu şekilde hissedebilecekleri değerlendirilmesi etkili olmuştur.

Tablo 3: Bilgi alınan hanelerin köylere göre dağılımı

Kodu	Bölge	Sayı	%
TR1	İstanbul	24	7,3%
TR2	Batı Marmara	13	3,9%
TR3	Ege	39	11,8%
TR4	Doğu Marmara	18	5,5%
TR5	Batı Anadolu)	30	9,1%
TR6	Akdeniz	30	9,1%
TR7	Orta Anadolu	34	10,3%
TR8	Batı Karadeniz	31	9,4%
TR9	Doğu Karadeniz	19	5,8%
TRA	K.Doğu Anadolu	40	12,1%
TRB	Orta Doğu Anadolu	21	6,4%
TRC	Güney Doğu Anadolu	31	9,4%
	Toplam	330	100,0%

ARAŞTIRMA BULGULARI

Bulguların Kısa Bir Özeti

Araştırmada 12 köyde görüşülen 330 hanenin %81'inde haneden bir yetişkin erkekle, %19'unda bir kadınla görüşülmüştür. Görüşülenlerin % 86'sı hane reisi olduğunu söylemiştir. Araştırmada planlandığı gibi, görüşülenlerin %82'si köyde sürekli ikamet eden hanelerdendir. Köyde dönemsel olarak yaşayan hanelerin çoğu sadece yaz aylarında gelmektedir. Tüm köyler göz önünde bulundurulduğunda, köylerde sürekli yaşayanların %53'ü erkek, %47'si kadın

olup, ortalama yaş 44 olarak hesaplanmıştır. İncelenen köylerde ortalama yaş Türkiye genelinden daha yüksektir. Köyde sürekli yaşayan 15 yaş ve üzeri kesimin çoğunun ilkokul veya daha az eğitilmiş olduğu öğrenilmiştir. Görüşülenlerin %57'si ilkokul mezunudur. Ortaokul bitirenler %8, Lise bitirenler %10, üniversite veya yüksekokul mezunu olanlar %6 kadardır. Hiçbir okul bitirmemişlerin oranı %19'dur. Köylerde herhangi bir eğitim/kurs faaliyet olmadığı da saptanmıştır.

Görüşülenlerin önemli bir bölümü (%41) kendilerini emekli olarak tanımlamıştır; sadece %19'u işlerinin rençberlik olduğunu söylemiştir. Görüşülen kadınların çoğu kendilerini ev kadını olarak tanıtmıştır. Esnaf olduğunu söyleyenler %7, işçi olduğunu söyleyenler %4; memur olduğunu söyleyenler de %4 oranındadır. Hanelerin geçim kaynakları irdelendiğinde, bu köylerde esas geçim kaynağının emeklilik olduğu ortaya çıkmaktadır. %47'lik bir oranla her iki haneden yaklaşık biri, esas geçim kaynağı olarak emekliliği belirtmiştir. Bunu %22 ile tarım ve bahçecilik, %19 ile tarım dışı diğer işler, % 12 ile hayvancılık takip etmektedir. Esas geçim kaynağının ormancılık olduğunu belirten hanelerin oranı sadece %13'tür. Tüm hanelerde tek bir gelir kaynağı olmayıp birkaç farklı gelir kaynağı olduğu anlaşılmıştır. Hanelerin esas geçim kaynaklarının yanı sıra yaptıkları başka faaliyetlere bakıldığında, esas geçim kaynağı ormancılık olan hanelerde daha büyük oranda başka ekonomik faaliyetler de ifade edilmiştir (Bkz. Tablo 4). Aynı durum hayvancılık ile uğraşanlar için de söz konusudur.

Tablo 4: Görüşülenlerin esas geçim kaynakları

Esas Geçim Kaynağı		Ayrıca Başka Bir Faaliyet Belirten
Emeklilik	% 47	% 8
Tarım / Bahçecilik	% 22	% 43
Tarım dışı diğer gelirler	% 19	% 26
Ormancılık	% 13	% 21
Hayvancılık	% 12	% 25

Kaynak: Gürsoy vd., 2017

Görüldüğü gibi, orman köylerinde geçimini sadece orman kaynaklarından elde edenlerin oranı oldukça düşüktür. Ormandan gelir elde eden, görüşülen 330 haneden toplam 111 hanenin %61'i makta¹³ aldığını; % 28'i orman işçisi olduğunu; %11'i de hem makta aldığını hem de orman işçiliği yaptığını belirtmiştir. Makta alanların yaklaşık yarısı aldığı maktayı yeterli bulmakta, yarısı da memnun olmayıp, yetersiz bulmaktadır. Aldığı maktan memnun olmayanlar verilen miktardan ya da fiyatlardan şikâyetçi olurken, memnun olanlar yakıt ihtiyacını karşıladığı gibi ihtiyacından fazlasını da satarak gelir elde ettiğine dikkat çekmiştir. Makta almayanlar arasında makta hakkında hiçbir bilgisi olmayan, maktan ne

¹³ Ormanda kesim yapılacak alan.

olduğunu bilmeyen köylüler olduğu gibi, ihtiyaç duymayan veya işçiliğini ağır bulduğu için uğraşamayanlar da vardır. Bunların yanında yeterince gelir getirmediğini söyleyenler de mevcuttur.

Görüşülenlerin %37'si son on yılda orman gelirlerinde bir değişim söz konusu olduğunu ifade etmiştir. Bunların %85'i orman gelirinin azaldığını, %15'i ise arttığını belirtmiştir. Köylülerin ormandan nasıl yararlandıklarına bakıldığında, görüşülen hanelerde ormandan en yaygın yararlanma şeklinin eğlenmek ve piknik yapmak olduğu ortaya çıkmıştır. Orman varlığından yiyecek ve ekonomik yarar açısından faydalanma durumuna bakıldığında ise en yaygın olarak faydalanılan orman ürününü mantar olduğu görülmektedir.

Ormandan Faydalanma, Ormanın Korunması ve Orman Suçlarının Algılanışı

Araştırmada köylülerin ormandan faydalanma, ormanı koruma ile orman yasaları ve orman suçları ile ilgili düşüncelerini anlamaya yönelik sorulara da yer verilmiştir. Bu tür sorular, özellikle köylülerle devlet arasındaki ilişkinin niteliğini anlamak için oldukça önemli görülmüştür. Bu soruların yanı sıra, Devletin ormana olan ilgi-alakasında değişme olup olmadığı, köylülerin Devlet görevlilerini nasıl algıladıkları, ormanın eskiye göre genişleyip genişlemediği ve bunun nedenlerinin neler olabileceği gibi sorular da Devlet ve orman köylüsü arasındaki ilişkiyi aydınlatıcı sorular olarak görülmüştür.

Ormanların zaman içerisinde büyüdüğünü ve geliştiğini düşünenlerle (%44), tersi düşüncede olanlar (ormanların küçüldüğünü düşünenler %42) hemen hemen birbirine yakın düzeydedir. Köylüler ormanların genişlemesini devletin ilgisinin artmasına ve ihtiyacın azalmasına; daralmasını ise bilinçsiz aşırı kesime bağlamaktadırlar. Görüşülen her iki kişiden biri devletin ormana bakışında geçmişe göre değişiklik hissettiğini belirtmektedir. Bu görüştekilerin çoğunluğu devletin kontrollerinin daha sıkılaştığını ifade ederken, köylünün eskisi kadar rahat davranmadığını, devletin kontrolü ele aldığını ve ağır cezalar geldiğini vurgulamaktadır: “[Cezalar] Çok sertleşti. Ormana giremezsin şimdi, geçmişte serbestti kesim de çoktu, orman da iyiydi... bir meşeyi devirdiğinde 7-8 ton odun çıkıyordu Şef diyordu burayı kesin burası hazır orayı bitirip diğerine başlıyorduk. Şimdi yakalandın mı mahpusluğu var para cezası var, elinde traktör var ise o satılıyor, cezası ağır” (TR4, 82, Erkek).

Grafik 1: Devletin ormana bakışında değişiklik hissedip hissetmedikleri

Kaynak: Gürsoy vd., 2017

Devletle ilgili varılan diğer bir görüşteki algı da, devletin ormana eskiye göre daha fazla ilgi gösterdiği şeklindedir (%34): “Devlet ormanla şimdi daha çok ilgileniyor. Budamasını, temizliğini yapıyor” (TR6, 43, Erkek). “Eskisine göre devlet daha güzel bakıyor, imar ediyor. Teras yapıyor, tüplü fidan dikeyor”, (TR6, 67, Erkek) diyen bir köylünün sözlerinden de anlaşılacağı üzere, köylülere göre Devletin ilgisi; yapılan budama, bakım, teraslama ve ağaçlandırma faaliyetleri ile belirgin olmaktadır.

Bu görüşün tam tersini düşünenler ise (%17) Devletin ormanı ticari bir meta olarak görmeye başladığını, kesimlerin hem arttığını hem de daha kontrolsüz yapıldığını ifade etmektedirler: “Devlet eskiye göre daha fazla istihsal yapıyor. Orman güvenliği gözetilmiyor. Heyelan artmış mesela”, (TR9, 77, Erkek). Devletin ormanı korumaktan uzaklaştığını belirten bir başka köylü ise “Devlet ormanı korumak yerine orman katliamı yapıyor. Sınıflandırma adı altında ormanı imara açarak çıkar sağlıyor”, (TRB, 62, Erkek) iddiasında bulunuyor. Ormanın korunması ile orman görevlilerinin sayı ve görev yerleri arasında bağlantı kuran bir başka köylü de kontrollerin azaldığından yakınıyor: “Daha gevşedi denetleme işi. Önceden bu köyde 5 ormancı yaşardı. Şimdi ekip kurmuşlar, 15-20 günde bir geliyorlar. Yakacak odun kesimi zamanı denetim artıyor” (TR9, 73, Erkek)

Her iki farklı görüşün ortak noktası “devlet kontrolünün” arttığı yönündedir. Görüşülenler, eskisi kadar rahat kesim yapamama, çeşitli yasaklar, arazilerine el konulması, müteahhitler aracılığıyla kesimin yapılması vb. sebeplerle duydukları tepkileri dile getirmişlerdir. Yukarıda da ifade edildiği gibi Devletin ilgi

ve yaptırımlarını bir kısım köylüler olumsuz algılamaktadır. Bununla ilgili bir köylü görüşlerini şu şekilde açıklamaktadır:

“Bazı konuda devlet orman köylüsüne yanlış yaptı. Ormanları köylünün elinden aldılar yıllarca koruduğumuz bizim atalarımızın dedelerimizin yetiştirdiği köy konusu vardı orayı bile aldılar. Köyün herhangi bir ihtiyacı olduğunda oradan temin ediyordu orayı bile aldılar. Orman köylüsü koruyor hala ama köylünün moralini bozdular daha da bozarlarsa orman köylüsü zarar da verebilir. Köylüyü bunalıma sokarsa köylü de zarar verir, vermek de zorunda. Kimin malını kime satıyorsun sen? Adamın atasından dedesinden kalan tarla çizmiş haritasını çıkarmış, yok efendim burası 2b, yok burası hazine orası ormana kalmış, çeşit çeşit işler akıl erdirebilirsen erdir. Adamın kendi tarlasını tekrar kendisine sattılar, köylü satın almak zorunda kaldı. O da parası varsa aldı, olmayan alamadı. Biraz da şundan dolayı tarlalarımız ormana çok kaldı göç olayından sonra nüfus azaldı işlenmedi, tarlalar ormanlaştı, tabi devlet de ormana bıraktı. Ama bazı düzgün yerler vardı işe yarayacak yerleri de verdi. Bayır ormana kalsın, zaten tarım için uygun değil. Biz ormanda çalışırdık, köye getirip istif ederdik, orman memurları da kontrol ederler. Yapmış olduğun odunun %5’ni %10’nu vergi olarak verirsin, zaman geldi %20 de aldılar bizden bunun haricinde siter parası da ayrı alıyorlar. Sonra şikâyet ettik Yalova’ya gittik %20’ye düşürdük. Şimdi devlet .....’ya [başka şehirden gelenlere] kesim yaptırıyor. Ne oluyor? Devlete fazla bir şey gitmiyor, bunu alıyorlar. Yaz oraya Devletin haberi olsun, orman teşkilatında bu memurlarda da var, işçilerle beraber iki araba devlete götürürken bir araba da kendine kaydırıyor. Hırsız adam çok, hatta bizim burada yakalandılar, orman bölge müdürü ormancısı hepsi mahkemelik oldular. Devlet orman köylüsünden kaçırırken, yağmurdan kaçarken doluya tutuluyor Devlet, haberi yok. Kendilerine çalışıyorlardı, Devletin haberi yok. Köylü bunu yapmıyordu, yapamaz zaten, köylü yaptığında hemen ele geçer. Ama onlar yapıyor hepsi bir olmuşlar zihinleri bir fikirleri bir kendilerine çeviriyorlar. Diyelim 10 kamyon odun yaptıysa sekizi Devlete ikisini kendileri alıyorlar. Uyduruyor, sahte nakliye öyle alıyor” (TR4, 57, Erkek).

Köylüler Devletin kendilerini ormandan dışladığı şeklinde bir görüşü de dile getirmektedirler: “Devletin uygulaması daha kötüye gitti [Devlet] daha çok kazanacağım hesabı yaptı ama kaybetti. Orman köylüsünün yeri yok, bizi de bir gün kovarlar” (TR1, 62, Erkek). Bir köylünün “Eskiden köy muhtarları köylüden başkasını çalıştırmazdı, şimdi Devlet müteahhitte veriyor”, (TRC, 77, Erkek) sözleriyle ifade ettiği gibi ormanın başka illerden gelen işçiler tarafından kesilmesi, bu kanaatin oluşmasındaki temel nedenlerden birisi olarak sıralanmaktadır.

Köylüler ormanı koruma konusunda asıl yükün kendilerinde olduğunu ifade etmektedirler (Bkz. Tablo 5). Görüşülen kişiler, ormanı kimin koruduğu sorulduğunda çoğunluk, “geçmişte” de, “bugün” de ormanı köylülerin koruduğunu belirtmişlerdir. Nitekim yangın çıktığında da köylülerin müdahale ettiğine, itfaiyeye, ormancılara yardımcı olduklarına dikkat çekmişlerdir.

Tablo 51: “Ormanı kim koruyor?” sorusuna verilen cevapların dağılımı

Ormanı koruyanlar	Geçmişte		Şimdi	
	Sayı	%	Sayı	%
Köylü kendisi	149	45,2	154	46,7
Devlet, devlet görevlileri	105	31,8	111	33,6
Devlet ve köylü birlikte	39	11,8	33	10,0
Kimse korumuyordu	6	1,8	13	3,9
Bilmiyor	31	9,4	19	5,8
Toplam	330	100	330	100

Kaynak: Gürsoy vd., 2017

Köylüler, orman mevzuatından kaynaklanan çeşitli kısıtlamalar nedeniyle, uygulamalardan şikayetçi olsalar da, bu uygulamaların takibinden sorumlu kamu görevlileri ile ilişkilerinde bir sorun olmadığını belirtmektedirler. Görüşülenlerin %80’i jandarmayla ilişkilerinin gayet iyi olduğunu belirtirken, olumlu ilişki oranı orman görevlileri için %60 olarak ifade edilmiştir. Her iki görevli grubuyla ilişkisini kötü olarak tanımlayanlar toplamda sadece %3’te kalmaktadır.

Köylülerin orman ve Devletle ilişkilerini belirginleştiren bir diğer konu, köylülerin Devletin ormanlarla ilgili olarak “Suç” saydığı eylemler hakkındaki görüşleridir. Bir başka deyişle acaba köylüler Devlet tarafından orman suçu sayılan eylemler hakkında neler düşünmektedir? Devletin “Orman suçu” olarak tanımladığı eylemleri, köylüler de aynı şekilde “suç” olarak tanımlıyor mu? Yoksa, doğrudan ormandan faydalanma ile ilgili olan “orman suçları”nın tanımlamasında köylüler farklı mı düşünüyor? Köylüler neleri suç saymaktadırlar? Neleri suç saymamaktadırlar? Bu sorulara ne gibi cevaplar verildiği kadar, bu cevapların kimlere ait olduğu, bir başka deyişle bu görüşe sahip olanların nitelikleri de önemli olarak görülmüş ve veriler buna göre analiz edilmiştir.

Görüşülenler arasında orman suçu işlediğini söyleyenlerin oranı %18’dir. Yaklaşık her beş kişiden birine denk gelen bu oran, herhangi bir suç türü olarak düşünüldüğünde oldukça yüksektir. “İzinsiz, kaçak kesim” suçu bu çerçevede en fazla ifade edilen suç türü olmuştur (Bkz. Tablo 6).

Tablo 62: Görüşülenlerin bugüne kadar orman suçu işleyip işlemedikleri

	Sayı	(n.330)
Orman suçu işlememiş	271	82,1%
Orman suçu işlemiş	59	17,9%
İzinsiz ağaç kesmek	27	2,7%
Kozalak, odun toplamak	9	1,2%
Hayvan otlatmak	4	0,9%
İzinsiz maden almak, kaçak kömür ocağı	3	0,6%
Arazi yüzünden	2	0,6%
Ev yapımında ağaç kullanma	2	0,6%
İzinsiz hayvan avlamak	2	0,6%
Ormancıyla kavga etmek, dövmek	2	0,3%
İzinsiz kuru çam getirmek	1	0,3%
İzinsiz yük nakletmek	1	0,3%
Odonları zamanında alamamak	1	0,3%
Toprak almak	1	1,2%
Suçlu belirsiz	4	100,0%
Toplam	330	100,0%

Kaynak: Gürsoy vd., 2017

Görüşülenler aldığı cezayı söyleyenler olduğu gibi haksız yere suçlandığına dikkat çekenler de olmuştur: “Benim tarlanın yukarılarında iki üç çam kesmişler. Sen yapmışsın dediler. 10 sene oldu cezayı ödeyeli. 10 bin ödedim”, (TR6, 56, Erkek); “Tarlamdan dolayı mahkemeye verildim.10 dönüm tarlam orman arazisine verildi. Bunu geri isteyince mahkemeye verildim.” (TRC, 86, Erkek). Bu iki aktarımdan görüleceği üzere köylülere göre “haksızlık”, kendilerine haksız bir şekilde suç isnat edilmesi ve kendilerine ait tarlanın “haksız” bir şekilde orman sınırlarına içerisine alınması şeklinde yapılmaktadır.

Diğer yandan bazı vakaların, orman görevlileri ve köylüler arasında “görmezden gelme” ya da daha hafif bir vaka şeklinde aktarılmak suretiyle geçirildiği anlaşılmaktadır:

“Bir kere ormancı beni odunu yıkıp kaçarken yakaladı, kazmamı aldı. Mahkemeye verdi. 300 TL cezaıyla kurtulduk. Bu yakalandığım, yakalanmadıklarım çok var”, (TR5, 67, Erkek)

“Bir kere yakalandım... Onu da yerinde hallettik”, (TR5, 64, Erkek)

Yukarıdaki ifadelerden de anlaşılacağı üzere, yasalarda orman suçu olarak nitelendirilen bazı eylemler, köylüler tarafından “ağır” ya da “gereğinden fazla sıkı” oldukları gerekçesiyle eleştirilmektedir. Bu durumu anlamak ve köylüleri bu

düşünceye iten nedenleri kavrayabilmek amacıyla araştırmada kullanılan görüşme formuna “Ormancılar tarafından suç olarak nitelendirilen eylemlerden suç sayılmaması gerektiğini düşündüğünüz bir durum var mı?” sorusu eklenmiştir. Bu soruya, görüşülenlerin %55’i ormanı koruyucu yasaları uygun bulduğu, bir başka deyişle aşırı bulmadığını yönünde cevap vermiştir. Diğer taraftan görüşülenlerin %18’i yasaların haddinden fazla koruyucu olduğunu, orman köylüsü olmalarına, ormanı kendilerinin korumasına rağmen söz konusu kurallar ve yasaklamalar nedeniyle ormandan günlük temel ihtiyaçlarını bile karşılayamadıklarını ifade etmiştir (Bkz. Tablo 7).

Tablo 7’te kısaca “Şahsi ihtiyaç için kullanım suç sayılmamalı” başlığı altında toplanan görüşe göre köylüler özetle: yakacak ve yapacak ihtiyaçları için ormandan bir miktar ağaç kesmenin, kuru odun toplamanın veya ormandan bir şeyler toplamanın suç sayılmaması gerektiğini ifade etmektedirler.

Tablo 7: Köylülerin orman suçları ile ilgili görüşü.

Kodu	Bölge	Şahsi ihtiyaç için kullanım suç sayılmamalı	Yasalar uygun, ekleyeceği bir durum yok	Bilmiyor - Cevapsız	Diğer	Toplam
TR1	İstanbul	3	12	7	2	24
TR2	Batı Marmara	1	8	3	1	13
TR3	Ege	0	3	35	1	39
TR4	Doğu Marmara	6	2	10	0	18
TR5	Batı Anadolu	0	0	26	4	30
TR6	Akdeniz	18	1	8	3	30
TR7	Orta Anadolu	4	0	28	2	34
TR8	Batı Karadeniz	25	3	2	1	31
TR9	Doğu Karadeniz	0	0	15	4	19
TRA	K.Doğu Anadolu	0	38	2	0	40
TRB	Orta D. Anadolu	1	0	20	0	21
TRC	Gün. D. Anadolu	3	1	27	0	31
Toplam		61	68	183	18	330

Kaynak: Gürsoy vd., 2017 proje verilerinden derlenmiştir.

Köylülerden bazıları genç bir ağacı kesmekle yaşlı bir ağacı kesmenin aynı şey olmaması gerektiğini ifade ederken, bir diğeri bu ayrımı “bilinçli ve bilinçsiz kesim” olarak yapmaktadır:

“Genç ağacı kesip yakalırsam bu suçtur ama kuru ağacı, yaşlı ağacı ihtiyacım için kesersem bu suç olmaz [olmamalı]”, (TR8, 31, Erkek)

“Sonuçta köylüyüz yakacağımızı orman kanalından görüyoruz. Bilinçli kesim olduğu müddetçe suç olmamalı”, (TR8, 28, Erkek)

Köylülerin nelerin suç sayılmaması gerektiği konusundaki görüşlerinin odağında ise gerek ev, ahır ya da bahçelerinin tamiri için olsun, gerekse de ısınma amaçlı odun toplamak olsun, temel hane ihtiyaçlarını karşılamak için ormandan faydalanmanın suç sayılmaması gerektiği görüşü yatmaktadır. Köylüler açısından orman köylüsü olmak, ormanla iç içe yaşamak bu düşüncenin meşruiyetini oluşturmaktadır:

“Şöyle ki bana mesela bir ağaç lazım oldu evin bir yerini tamir etmek için izin almadan kesersem suç bu bence bu suç olmamalı ben sonuçta ormanın içinde yaşıyorum”, (TR4, 61, Erkek)

“Adam katırıyla, eşeğiyle gidip kışlık odununu getiriyor. Ormancı görse devirir. Bence bu suç değil, adam ihtiyacını görüyor.”, (TR6, 32, Erkek)

Bu görüşlerin yanı sıra, ormandan yararlanma konusunda hissedilen zorunluluk halini aktaran bir köylü, ormanın hemen içinde/kıyısında yaşayıp da kesim izni için uzak merkezlere gidilmesini de eleştirmektedir:

“Biz sonuçta orman köylüsüyüz burada elbette bizim ormandan bazı ihtiyacımız oluyor bu ihtiyacı biz görmek de zorundayız ne kadar yasaklasalar bunu kaçak da olsa ben bunu yapmak zorundayım. Mesela bir tane ağaç lazım bana bir taraf yıkıldı kırıldı ben bunun için taa gidip Gemlik’e Bölge şefini mi arayacağım? yoksa ormancıyı mı arayacağım? Büyük bir iş için lazım olsa tamam, o zaman ararım ama bir metre iki metre ağaç için...” (TR4, 57, Erkek)

Görüşülen köylüler tarafından dile getirilen sorunlardan bir diğeri de kendi tarlalarındaki ağaçları “bile” kesememeleridir.

“Tarlamda bir çam var. Meyvelere zarar veriyor. Benim onu kesmem suç. Yasal olarak bir ağacı bile kesemezsin. Yasa esnek olmalı. O idareciliğini yapacak ben de ormana zarar vermeyeceğim. Mesela taş-toprak almak suç. Ormancı kendi inisiyatifini kullanarak götürün dediği oluyor. Mesela çürüyen ağaçları bana verecek bir inisiyatif kullanarak.”; (TR6, 57, Erkek)

Bir diğer köylü orman vasfını yitirmiş yerlerden tarla açılmasının yanı sıra, ormandan faydalanmanın bir başka boyutuna dikkat çekerek, hayvanlarının beslenmesi için de ormandan faydalanabilmeleri gerektiğini savunmaktadır: “Davarı olanlar dal budar, bize göre suç değil. Tarlasının kenarında boş yer olur. Tarlasını büyütür. Orman vasfını kaybetmiş, suç değil.” (TR6, 45, Kadın).

Köylülerin bu anlatıları ve ormandan faydalanma konusundaki meşruiyet açıklamaları oldukça önemlidir. Yukarıda da belirtildiği gibi söz konusu anlatılarla ilgili bir diğer önemli husus da bu tür açıklamaların kimler tarafından yapıldığıdır. Acaba bu açıklamalar 12 köye eşit bir şekilde dağılmakta mıdır? Yoksa birkaç köyde yoğunlaşmakta mıdır? Yapılan açıklamalar köylere göre gruplandırıldığında “orman kanunlarının gereğinden fazla sıkı” olduğunu ifade eden cevapların büyük

çoğunluğunun iki köyden geldiği tespit edilmiştir (Bkz. Tablo 5). Bu köylerden ilki TR8-Batı Karadeniz bölgesinde, diğeri de TR6-Akdeniz bölgesinde yer alan bir köydür. Bu durumun nedenini anlamak için bu köylerin niteliğini ve bu köylerde yaşayanları tanımak gerekmektedir.

Söz konusu iki köyden ilki Batı Karadeniz’de, il merkezine yaklaşık 45 dakika uzaklıktadır. Köyün en önemli geçim kaynağı ormandan defneyaprağı toplanmasına dayalı olan “defnecilik”tir. Bunun yanında köyde orman temizliği, çamdan elde edilen fıstık ve bahçe altı seracılığı da yapılmaktadır. Ayrıca, bazı genç kadınlar köyde bulunan sanayi sitesi içinde ayakkabı fabrikasında, bazı genç erkekler de prefabrik ev fabrikasında çalışmaktadır. İster bir işte çalışıyor olsun, ister olmasın mesai harici tüm köy sakinleri (çocuklar dahil) ORKÖY kapsamındaki defne fabrikası için defne ayıklama işinde de çalışmaktadırlar (Çakın, 2015). Yukarıda da belirtildiği üzere köyün ekonomisi, kadınlar ve erkeklerin farklı aşamalarında yer aldığı defne toplama ve işleme dayalı olarak gerçekleşmektedir.

“Kadınlar, defneyi ormandan toplama ve ayıklama üzerine aktif rol alırken, erkekler defne toplandıktan ve ayıklandıktan sonra ekonomiye dahil olmakta ve toplanan defnenin fabrika kısmında kurutulması ve işlenmesi görevlerini gerçekleştirmektedir. Fabrikada çalışan erkekler, ormandan defne toplayan kadınların kocaları olmaktadır. Bu şekilde ev içinde ve dışında farklı iş bölümleri gerçekleştirmiş olan kadın ve erkek aynı üretim için farklı alanlarda çalışmaktadır. Kadının ev içi çalışmasına alışkın olduğumuz bu literatür, [bu köyde] farklılık göstererek yeni bir üretim boyutu kazanmaktadır.”

Defnenin haricinde, böğürtlen, ıhlamur, kuşburnu, sülük gibi orman ürünleri kadının ormandan toplayarak bunları sattığı ve para kazandığı ekonomik sistemleri mevcuttur. Ancak, defne ile birlikte kadın ormandan ağaç kesmeye, bunu iş olarak evine getirip, istenilen şekilde ayıklamaya ve bunu yaparken komşuları ve kayınvalidesi ile farklı iş bölümleri gerçekleştirmeye başlamıştır. Kadının ormana bakışı değişmiş, defne ile rutin olan orman artık günlük gelir getirisi olan para kazanma alanına dönüşmüştür.” (Çakın, 2015).

Buradan da anlaşılacağı üzere söz konusu köy, geçim kaynakları bakımından büyük ölçüde ormana bağımlı olan bir köy niteliğindedir. Defneyaprağı toplama işi köylüler açısından ekonomik bir değere sahip olmanın yanı sıra, kadınları toplama, ayıklama ve tasnifleme işlemlerinde bir araya getirerek yardımlaşma ve sosyalleşmeyi pekiştiren ya da bir anlamda bunlara vesile olan bir fonksiyona da sahiptir.

Orman suçu olarak nitelendirilen eylemlerin aşırı korumacı olduğunu düşünen diğer köy Akdeniz bölgesinde yer almaktadır. 1995 yılına kadar orman köyü statüsünde bulunan köy, yakın zamanda mahalle olmuştur. Köy nüfusunun tamamına yakını Alevi-Türkmen zümrelerinden biri olan Tahtacılar’dan oluşmaktadır. Köylüler, ormanlık bölgeleri yurt edinip geçimlerini ağaç işçiliğiyle

sağlamaları sebebiyle “Tahtacı” ismini aldıklarını ifade etmektedirler. Köye ilk yerleşen ve “yazlık” meskende yaşayan grup kendilerini “Eskiobalılar”; 1960'larda gelen ve “kışlık” meskende yaşayanları ise kendilerini “Yeniobalılar” olarak adlandırılmaktadır. Bu iki grubun arasında geçim kaynakları bakımından önemli bir fark bulunmaktadır. “Yeniobalılar”ın neredeyse tamamı geçimini orman işçiliği ile sağlarken, “Eskiobalılar” ise tarım ve hayvancılıkla geçimini sağlamaktadır. Yeniobalılar’ın yaklaşık yarısı, ilkbahar ve yaz aylarından okulların açılmasına kadar olan döneme kadar Türkiye’nin farklı bölgelerine göç ederek, ormanda ağaç kesimi yaparak geçimini sağlamaktadır. Köylüler kış aylarında da yakın bölgelere giderek orman kesimine devam etmektedirler (Şahin, 2015).

Görüleceği üzere orman suçu tanımlaması anlamında farklı düşünen, kuralların aşırı korumacı olduğu kanaatine sahip olan her iki köyün ormanla farklı ve özgün bir ilişkisi bulunmaktadır. Temelinde geçimsel olan bir ilişki, Akdeniz bölgesinde yer alan ikinci köyün “Tahtacı” kimliğinde de açık bir şekilde görülmektedir.

SONUÇ

Bu makalede orman köylüsü ve devlet ilişkileri ormandan faydalanma, ormanı koruma ve orman suçlarının algılanışı bağlamında önce tarihi perspektifte ve yasal bir çerçevede, ardından da yakın zamanda yapılan antropolojik bir alan çalışmasının bulguları bağlamında ele alındı. Devletin, Tanzimat sonrası dönemde cibâl-i mübaha ormanlarının kaldırılması ile başlayan, ormandan istifadeyi sınırlandıran ve kendisini ormanın birincil sahibi yapan tavrı, devletleştirmeler ve ceza kanununa atıf yapan ormancılık kanunları ile Cumhuriyet döneminde de devam etmiştir. Köylü ve Devlet arasında ister istemez itilaf yaratan bu tutumun, göçle birlikte köylü nüfusunun azalmasına rağmen, temel geçim kaynağı orman olan köylerde halen devam ettiği görülmektedir. Bu durum özellikle, ormanı önemli bir geçim kaynağı olarak gören köylülerde, “orman suçları” tanımlamalarına katılmama şeklinde belirginleşmektedir.

Gerek araştırma bulgularında ve istatistiki verilerde ortaya çıkan, gerekse de alan ziyaretlerinde gözlemlenen bir gerçek var: Orman köylerinin nüfusu gittikçe azalmakta ve bu köylerde çoğunlukla 45 yaş üstü nüfus ikamet etmektedir. Bu köylerle ilgili bir başka önemli nokta da orman köylerinin ekilebilir tarım alanı ve hayvancılık için gerekli otlakların kısıtlı olması nedeniyle, kırsal yaşamın temel geçim kaynağını oluşturan tarım anlamında oldukça dezavantajlı bir durumda olduklarıdır. Bu durum alan ziyareti sırasında köylüler tarafından da dile getirilmiştir. Bu ziyaretlerden birinde “orman köylüsü” olmanın çok dezavantajlı olduğunu belirten bir köylü, bu yöndeki sitemini “köyümüzü buradan kaldırsınlar, kursunlar başka yere” diyerek ifade etmeye çalışmıştır.

Gerek ORKÖY tarafından hazırlanan kalkınma projeleriyle, gerekse çeşitli ormancılık faaliyetlerinde (fidancılık, kesim, nakliye vb.) orman köylülerinin

emeğinin satın alınması yoluyla orman köylülerinin dezavantajlı durumu telafi edilmeye çalışılsa da, bunlar hem belirli bölgelerle sınırlı kalmakta hem de kapsadığı nüfus bakımından yeterli olamamaktadır. Bunun yanında her ne kadar “orman köyü” olmanın ortak özelliklerini barındırsalar da, bu köylerin her biri birbirinden oldukça farklı niteliklere sahip olabilmektedirler. Bu nedenle, köylerin özgünlüklerini dikkate alan, sürdürülebilir ve kalıcı etki oluşturabilen projeler üretilmesi gerekmektedir. Tüm bunlar için gerekli olan en temel şey ise tüm orman köylülerinin kendilerine has özellikleriyle birlikte çok iyi bir şekilde tanınmasıdır. Bu da ancak yeni alan çalışmalarıyla mümkün olabilecektir.

KAYNAKÇA

Akgür, N. A. (1974). Yurdumuzda ormancılık öğretiminin başlangıç tarihi hakkında bir takvim araştırması. *İstanbul Üniversitesi Orman Fakültesi Dergisi*, Seri B, 24 (1), 121-133.

Ayanoğlu, S. (1995). Orman ve çevre üzerinde olumsuz etki yaratan yasal düzenlemeler. *İstanbul Üniversitesi Orman Fakültesi Dergisi*, Seri B, 45 (1-2), 53-59.

Ayaz, H.. (2010). “Türkiye’de orman mülkiyetinde tarihi süreç ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi kararları”, III. Ulusal Karadeniz Ormancılık Kongresi, 20-22 Mayıs 2010, Cilt 1, ss. 189-198.

Berkes, N. (2008). *Türkiye’de çağdaşlaşma*. İstanbul:YKY.

Birben, Ü. (2009). “Cibal-i mübaha”, II. Ormancılıkta Sosyo-Ekonomik Sorunlar Kongresi, Süleyman Demirel Üniversitesi, 19-21 Şubat.

Cin, H. (1978). Tanzimat’tan sonra Türkiye’de ormanların hukuki rejimi. *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 35 (1), 311-376.

CBD (*Convention on Biological Diversity*). (2014). Definitions. <http://www.cbd.int/forest/definitions.shtml>, (Erişim Tarihi: 11.12.2014).

Çakın, P. (2015). “Türkiye’de Orman Köyleri Üzerine Sosyal Antropolojik Araştırma”, TÜBİTAK Proje Nu. 114K125, TR8 Batı Karadeniz Bölgesi, yayımlanmamış “Ara Rapor”.

Diker, M. (1947). *Türkiye’de Ormancılık: Dün – Bugün – Yarın*, Ankara: AKM.

FAO (*Food and Agriculture Organization of United Nations*). (2012). “FRA 2015: Terms and Definitions”, Forest Resources Assessment Working Paper 180. <http://www.fao.org/docrep/017/ap862e/ap862e00.pdf>, (Erişim Tarihi: 11.12.2014)

Gürsoy, A. Yüksel K., Cemil A., Aykut T., Ebrar A., Abdurrahman Y., Nihan B. (2017). “Türkiye’de orman köyleri üzerine sosyal antropolojik araştırma”, SOBAG 1001, TÜBİTAK Proje Nu. 114K125, Yayınlanmamış proje raporu.

Koç, B. (2005). 1870 Orman Nizamnamesi’nin Osmanlı ormancılığına katkısı üzerine bazı notlar. *Ankara Üniversitesi Dil Tarih Coğrafya Fakültesi Tarih Bölümü Tarih Araştırmaları Dergisi*, 37 (24), 231-257.

Köprülü, B. (1950). 11 Şevval H. 1286 Tarihli Orman Nizamnamesinin getirdiği yenilikler. *İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası*, 16 (1-2), 237-271.

Lund, H. G. (2014). What is forest? Definitions do make a difference an example from Turkey, *Avrasya Terim Dergisi*, 2 (1), 1-8.

MİGEM (Maden İşleri Genel Müdürlüğü). Kanunname-i Arazi, Kabul Tarihi:07.07.1274 (1858), Takvimi Vakayı Tarihi: 09.10.1274, Takvimi Vakayı Numarası: 562. <http://www.migem.gov.tr/mevzuat/kanun-dok/1858arazi.pdf?MOD=AJPERES&CACHEID=79764bd8-284a-463d-b6ce-f2ef38288d15>, (Erişim Tarihi: 21.01.2018).

Norberg, A.L. (2009). “Green gold – and how the Swedish forest became a new wild West”. http://www.bwint.org/pdfs/Swedish%20report%20-%20310910_Det_Grona_Guldet_3.pdf, (Erişim Tarihi: 06.12.2014).

OGM (Orman Genel Müdürlüğü). (2012). *Ormancılık istatistikleri 2012*. Yayın No:3. Ankara: TÜİK.

OGM (Orman Genel Müdürlüğü). (2016). *Ormancılık istatistikleri 2016*. <https://www.ogm.gov.tr/ekutuphane/Sayfalar/Istatistikler.aspx>, (Erişim Tarihi 08.01.2018).

OGM (Orman Genel Müdürlüğü). (2014). *Türkiye orman varlığı*. Orman İdaresi ve Planlama Dairesi Başkanlığı Yayın No.: 115, Ankara: CTA.

Sevgi, O. (2013). Orman(-lar), ormanlık alan ve orman alanı terimleri: kullanım sorunları ve öneriler. *Avrasya Terim Dergisi*, 2013/1 (1), ss.59-73.

Şahin, B. (2017). Türkiye’de orman köyleri üzerine sosyal antropolojik araştırma. TÜBİTAK Proje Nu. 114K125, TR6 Akdeniz Bölgesi, Yayınlanmamış Ara Rapor.

UN. (2017). “Transforming our world: The 2030 agenda for sustainable development. Sustainable development goal 15”. <https://sustainabledevelopment.un.org/topics/forests>, (Erişim Tarihi: 01.11.2017).

UNFCCC (*UN Framework Convention on Climate Change*). (2002). “Report of the conference of the parties on its seventh session, held at Marrakesh From 29 October To 10 November 2001, Part Two: Action Taken By The Conference Of The Parties”, FCCC/CP/2001/13/Add.1 21 Ocak 2002. http://unfccc.int/meetings/marrakech_oct_2001/meeting/6353/php/view/decisions.php, (Erişim Tarihi, 08.12.2014).

Ünal, M. (2003). *Orman hukuku*. Ankara: Nobel.